

Auer Gréta

jogballgató (PTE ÁJK), az ÓNSz Elméleti-történeti Tagozatának tagja

Az eutanázia büntetőjogi vonatkozásai

*„Saját halálunk sose fáj úgy, mint mások halála.
Ó, könnyű neked, elbírod nélkülem a sírt,
de bírjam, nélküled, az életet?”
- Weöres Sándor*

I. Bevezetés, történeti áttekintés

Az eutanázia fogalmának ugyan nincs konkrét, általánosan elfogadott, annak minden szegmensére kiterjedő, teljesen átfogó meghatározása, a tanulmányban mégis szeretném ennek a sokszor ellentmondásos jelentéssel bíró kifejezésnek a lényegét megragadva ismertetni a legfontosabb jellemzőket, történeti csomópontokat és egyes szorosan ide kapcsolódó ítéleteket. Az eutanázia meghatározása szerzőnként, intézményenként és kultúránként, sőt tudományterületenként is eltérő jelentéstartalommal bír.¹ Egy fogalmilag tág, sok mindent magába foglaló kifejezésről beszélhetünk, amely mögött az orvosi hivatás nemessége és az emberélethez és méltóságához való joga egyaránt meghúzódik.²

Az eutanázia gyakorlata nem ismeretlen az emberiség kultúrtörténetében, annak ellenére, hogy az őskor, illetve ókor gyógyítói és orvoslói számára, valamint középkori és újkori orvosok hivatásának kötelezettségeként elsősorban az emberi élet megtartását és a betegek gyógyítását határozzák meg az adott korban irányadó normák, ami természetesen napjainkban sincs másként.³ Véleményem szerint az egyik legközismertebb formája Spárta történelmében lelhető fel. Valamennyi gyermek megszületését követően a vének döntötték el, hogy elég egészséges-e ahhoz, hogy később harcost neveljenek belőle. A gyenge, torzszülött vagy koraszülött gyermekeket pedig ledobták a Taigetosz hegyéről. Rómában, hasonló szempontok alapján az Avertini dombok között hagyták magukra a gyengébbnek vélt csecsemőket. Ugyan a megmaradt források elszórtan tartalmaznak utalást arra, hogy a szenvedő, gyógyíthatatlan embereket kegyelemből megölték, vagy segítséget nyújtottak halálukhoz, azonban ez a gyakorlat korántsem volt ismeretlen, csupán titokban végezték.⁴

A szó görög eredetű, jó, illetve szép halált jelent, amely többek között utalhat az ember könnyű, szelíd halálára, amely mentes a fájalmaktól, lelki gyötrelmektől, valamint az elhagyatottság érzésétől. Az ókori görög szerzők nem használták magát a kifejezést, értelme elsőként Seneca

¹ *Blasszauer* Béla: Jó halál. Gondolat Kiadó, Budapest 1984. 117-181. o.

² *Filó* Mihály: Az eutanázia a büntetőjogi gondolkodásban. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest 2009. 10. o.

³ *Glóner* Róza: Halál helyett élet kultúrája. Korda Kiadó, Kecskemét 1997. 57. o.

⁴ *Tacitus*, C. C.: Annales. 1st century AC. [Évkönyvek.] Tankönyv-kiadó, Budapest 1970.

megfogalmazásánál lelhető fel: „Aki már nem képes jól élni, tudjon legalább jól meghalni”.⁵ Az idézet tulajdonképpen a „kívánatra ölés” ókori elfogadottságát valószínűsíti, mintegy feloldozásként a beteg, szenvedő és a neki ebben segítséget nyújtó számára. Ezzel ellentétes elveket vall a hippokratészi, orvosi esküben található tézis, amely egyértelműen elutasítja a beteg halálhoz juttatását, vagy annak bármi módon történő felgyorsítását: „Senkinek sem adok halálos mérget, akkor sem, ha kéri, és erre vonatkozólag még tanácsot sem adok.” Az eutanáziát mégis alkalmazták, az eskü tilalma ellenére is, ami azzal magyarázható, hogy az orvosok többsége nem értett egyet az orvosi esküvel és a fájdalomcsillapítók akkoriban nem voltak hatásosak.⁶

A középkori teológiában ismeretlen volt a fogalom, pontosabban az a nézet került előtérbe, hogy az ember élete felett csak Isten ítélkezhet, tehát valamennyi élet ellen irányuló cselekményt jogellenesnek tartottak (összhangban a Ne ölj! parancsolattal). Az eutanázia azon formája is megbocsáthatatlannak minősült és elfogadhatatlannak tartották, ha kegyes célokért, a beteg érdekében alkalmazták.⁷

Ezt követően a 19. század végén, valamint a 20. század első felében a német tudományban bukkan fel ismét, majd kapott alkalmazást a hitleri eutanáziaprogramban. A Hitler által kiadott eutanázia-parancs a sérülten született gyermekekre, felnőtt elmebetegekre, majd cigányokra és nemi betegekre vonatkozott, később pedig válogatás nélkül semmisítették meg erre a parancsra hivatkozva az embereket. A történetek hatása ma is érezhető, hiszen nagyban hozzájárul ahhoz, hogy számos ország elretten az eutanázia bármely formájának legalizálásától. A szó a német terminológiában annyira idomult az előbb kifejtettekhez, hogy a mai napig a „*sterbehilfe*” (halálba segítség) kifejezést használják az eutanázia meghatározására. Ettől tartalmilag és értelmezési szempontból is eltérően, angolszász területen a „*mercy killing*” (kegyes halál, kegyelemből ölés) összetétel használatos.⁸

Számos 20. századi értelmezés segíti megérteni, konkretizálni a fogalmat, egyúttal hangsúlyozva annak helytelenségét, elfogadhatatlanságát. Többek között kiemelendő az 1987-ben, Madridban elfogadott Eutanázia Deklaráció egyik pontja, mely szerint az „Eutanázia a beteg életének szándékos kioltása, akár a beteg saját kérésére, akár a közvetlen hozzátartozók kérésére, etikátlan”.⁹ Egy másik forrás alapján: „Eutanázián a szó szoros értelmében olyan cselekvést vagy mulasztást értünk, mely természete és a végrehajtó szándéka szerint halált okoz, azzal a céllal, hogy megszüntessen minden fájdalmat.”¹⁰ Végül az Orvosetikai Statútum, azaz a Magyar Orvosi Kamara

⁵ Helmut Weber: Speciális erkölsteológia. Szent István Társulat, Budapest 2001. 222. o.

⁶ Gaißler Gyula: A bioetika alapkérdései. Magyar Bioetikai Alapítvány, Budapest 1997. 308-309. o.

⁷ Lucas Lucas, Ramón: A bioetikáról mindenkinek. Új Ember Kiadó, Budapest 2007. 159. o.

⁸ Jobbágyi Gábor: Eutanázia 1. rész. Magyar Szemle 2004/5-6.sz.

http://www.magorszemle.hu/cikk/20060815_eutanazia_1_resz (2020.04.20.)

⁹ Gaißler: i. m. 308–309. o és 332. o. és Eutanázia Deklaráció Madrid 1987. W. M. A.

¹⁰ Jobbágyi: Uo.

Etikai Kódexe a következő meghatározást tartalmazza: Az eutanázia az orvosnak, olyan szándékos, a foglalkozása körében megvalósított ténykedése, amely a gyógyíthatatlan, szenvedő beteg kérésére a természetes végnél korábbi halálára irányul. Az eutanáziát végző orvos a halál bekövetkeztének idejét a természetes végnél korábbra helyezi át. Valamennyi orvos a gyógyításra és a beteg szenvedésének enyhítésére tett fogadalmat és kapott felhatalmazást, nem pedig arra, hogy más ember életét kioltsa. Az ember életének kioltását célzó tevékenység mind az orvosi hivatással, mind az orvosi etikával összeegyeztethetetlen, egyúttal kirívóan súlyos etikai vétéség.¹¹

Az eutanázia definíciója lényegében többféleképpen is osztályozható, annak különböző fajtái léteznek, amelyről bővebben a következő alpont ad iránymutatást. Filó Mihály fogalmaz meg a büntetőjog számára kiindulópontként megragadható, megfelelő gyűjtőfogalmat, módszertani célzattal ellátva: „Az eutanázia fogalmkörébe esik az orvos minden szándékos cselekménye, amellyel foglalkozása körében, a beteg életét, annak kifejezett vagy vélelmezett beleegyezésével, kioltja vagy megrövidíti.”¹²

Összességében megfigyelhető, hogy a közös elem, ami minden meghatározásban megtalálható a beteg halálára irányuló szándékos magatartás. Ezt az elemet tekinthetjük a fogalom szempontjából a leglényegesebbnek. Ahogy a Statutum is említi, tevőleges magatartással és mulasztással is megvalósítható az eutanázia. Aktív eutanázia esetén az orvos tevőleges, szándékos magatartással segíti a halálba a beteget, amit az esetek többségében halált okozó injekció beadásával ér el. Egyik alfajának tekinthető az „asszisztált öngyilkosság”, amit a magyar jogi szaknyelv öngyilkosságban közreműködésként határoz meg.¹³

II. Passzív és aktív eutanázia, önkéntes és nem önkéntes eutanázia

Annak ellenére, hogy nincs egységesen elfogadott eutanázia meghatározás, vitathatatlanul megkülönböztethetjük különféle megnyilvánulásai formáit.

Kiemelkedő fontosságú az aktív és passzív eutanázia közötti differenciálás, amely a passzív és az aktív szóból adódó általános jelentésen alapul, tulajdonképpen azt érzékelteti, hogy az orvos tevékenységgel vagy mulasztással valósítja meg a cselekményt. Passzív eutanázia esetén a mulasztási oldal valósul meg, tehát az orvos nem kezeli a beteget (például nem éleszti újra), illetve megszünteti a kezelését (például lekapcsolja a lélegeztetőgépet, antibiotikum, lázcsillapító, vérnyomáscsökkentő megvonása, étel-ital megvonása), s ezzel engedi meghalni. Aktív eutanázia esetén a halált okozó magatartás cselekvési oldala valósul meg, vagyis az orvos tevékenysége okozza a beteg halálát,

¹¹ A Magyar Orvosi Kamara Etikai Kódexe: II. 2.2. Kapcsolat a betegekkel (16)-(17) 8-9. o. <https://mok.hu/public/media/source/etikaiKodex/kodex141128.pdf> (2020.04.20.)

¹² *Filó*: i. m. 10. o.

¹³ A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény a (a továbbiakban: Btk.) 162. §

amelytől akár egy egészséges ember is meghalna (például halálos injekció vagy más orvosi eszköz és gyógyszer használatával). Magyarországon azonban erre a beteg kifejezett kérésére sincs lehetőség, ez minden esetben emberölésnek minősül.¹⁴

Ettől eltérő eset, amikor az orvos segítséget nyújt a beteg öngyilkosságához - asszisztált öngyilkosság - például az ehhez szükséges szer átadásával.¹⁵

Mindezek mellett nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy a tradicionális orvosi felfogás és az etikusok nagy részére nem jellemző, hogy különbséget tesz az eutanázia ezen megvalósulási módjai tekintetében. Ennek elsődleges indoka, hogy állításuk alapján a passzív eutanázia nem is nevezhető igazán eutanáziának, mert ebben az esetben voltaképp az orvos a beteg önrendelkezési jogát figyelembe véve hagyja őt meghalni. Egy másik nézőpont alapján azért nincs különbség, mert mindkettő célja azonosan a beteg testi-lelki szenvedéseinek megszüntetésére irányul.¹⁶

A passzív eutanáziától következőképp meg kell különböztetni az ellátás visszautasítását, mint betegjogot.¹⁷ Ez a jog illeti meg a már gyógyíthatatlan, haldokló beteget, azonban csak meghatározott feltételek fennállása esetén. Az eltérés jelen esetben abban mutatkozik meg, hogy a természetes folyamatokat engedik szabadjárá, tartózkodnak további beavatkozástól, ugyanakkor az orvos saját magatartásával ekkor sem idézheti elő a halált, továbbá az alap-egészségügyi szolgáltatásokat ilyen esetekben is biztosítani kell a beteg számára. Tehát az orvos kifejezetten a betege kérésére és együttműködésével csupán a rendkívüli és aránytalan eszközök, beavatkozások igénybevételéről mondhat le (pl. reanimáció, súlyos műtét, intenzív kezelés). Passzív eutanáziának minősül ezen logika követésével alapvetően az is, ha a gyógyíthatatlan betegségben szenvedő páciens úgy dönt, hogy elutasítja az életét meghosszabbító olyan beavatkozásokat, mint a mesterséges táplálás, vagy lélegeztetés.¹⁸ Fontos kiemelni, hogy az ellátás visszautasítása nem az „orvos joga”, hanem a betegé. Azáltal, hogy minden gyógyíthatatlan beteg számára biztosított az alternatíva, hogy az életfenntartó beavatkozását visszautasítsa, és így az életét emberi méltósággal és szenvedése csökkentésével fejezze be, ezzel ki is zárja az emberi élethez és méltósághoz való jog sérelmét. Azonban az, hogy a halálhoz való jog milyen formában, illetve terjedelemben megengedett a beteg számára a jogalkotó által, kizárólag a jogalkotót legitimáló társadalom kívánalmaitól függ.¹⁹

Kiemelendő, hogy alkalmazásához három feltétel együttes fennállása szükséges: csak közokiratban vagy teljes bizonyító erejű magánokiratban lehet visszautasítani a kezelést; a beteg

¹⁴ Btk. 160. § (1) bekezdés

¹⁵ TASZ: Eutanázia GYIK. <https://tasz.hu/eutanazia-gyik> (2020.04.19.)

¹⁶ Barcsi Tamás: Az emberhez méltó halál lehetősége: az eutanázia és alternatívája. Esély 2004/5. szám, 101–113. o.

¹⁷ Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény (a továbbiakban: Eütv.) 20-23. §

¹⁸ Noemi Mrav: Hol legális Európában az eutanázia. Euronews. <https://hu.euronews.com/2018/02/15/hol-legalis-europaban-az-eutanazia-> (2020.05.02.)

¹⁹ dr. Julesz Máté: Aktív eutanázia vagy asszisztált öngyilkosság? Orvosi Hetilap 157. 40.sz. 1596. o.

olyan súlyos betegségben kell, hogy szenvedjen, amely az orvostudomány szerint rövid időn belül megfelelő ellátás mellett is halálhoz vezet; háromtagú orvosi bizottság egyhangú, írásos nyilatkozata elengedhetetlen arról, hogy a beteg a döntését annak következményeinek teljes tudatában hozta meg.²⁰

Az egyik csoportosítás szerint megkülönböztethetjük az önkéntes és a nem önkéntes eutanáziát. Előbbit kérésre, ebből következően beszámítható tudatú, befolyásmentes akarat-elhatározású személynél lehet végrehajtani, utóbbi azonban a beleegyezése nélküli, kényszer útján (mivel nincs megkérdendő állapotban, kómában, eszméletén kívül van) történő halálba segítest jelent.²¹

Az önkéntes eutanázia fogalmköre lényegében az alábbi elemeket fogja át: az effajta eutanáziára csak az orvos- beteg kapcsolatban kerülhet sor; amely esetén az orvos szándékos magatartásával a természetesnél vagy a lehetségesnél előbbre hozza a beteg halálát. További feltétel, hogy a beteg gyógyíthatatlan állapotban van, szenved, és kifejezi akaratát a halálra; így az eutanáziára a beteg mindenekelőtt álló érdekében, annak kívánságára kerül sor, önrendelkezési joga alapján. Fontos kiemelni, hogy egy vagy több elem hiánya esetén a joggyakorlat és az elmélet is gyakran emberölésnek minősíti az esetet.²² Ilyennek tekinthetők hazánkban a Binder Gyöngyi- és a Fekete Angyal- ügyek is, hiszen az ölési cselekményt nem orvos követte el, illetve utóbbi esetében nem az áldozatok kifejezett kívánsága volt a halál. Az ügyek a későbbiekben, a IV. pontban kerülnek kifejtésre.

III. Az eutanázia szabályozástörténete Magyarországon

Magyarországon először az 1843-as kódextervezetben jelenik meg a „kívánságra való ölés” tényállása, amelyet Blasszauer Béla az eutanázia-gondolat első megjelenéseként értékel a magyar jogtörténetben. Az 1843-as javaslat a porosz *Landrecht* mintájára a kívánatra való ölés tényállását az öngyilkosságban való közreműködéssel együtt tárgyalja, és enyhébben rendeli büntetni.²³ Tehát az eutanázia szabályozása, véghezvitele esetén szankció kilátásba helyezése már az 1850-es években megfigyelhető. Az ezt követő törvényi rendelkezést a Csemegi-kódex (1878) tartalmazza a következőképp: „Aki valakinek határozott kívánsága által bíratott arra, hogy őt megölje (...) a kívánságra való ölés büntettét követi el.”²⁴ Az általánosan elfogadott nézet alapján a cselekmény nem maradhatott büntetlenül, azonban mindenféleképpen enyhébben szankcionálandó a

²⁰ Integrált Jogvédelmi Szolgálat: Az ellátás visszautasításának joga. <http://www.eubetegjog.hu/az-ellatas-visszautasitanak-joga.html> (2020.05.02.)

²¹ *Jobbágyi*: Uo.

²² *Jobbágyi*: Orvosi jog - Hippokratésztől a klónozásig. Szent István Társulat, Budapest 2007. 145-169. o

²³ *Blasszauer*: i. m. 117-181. o.

²⁴ A magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekéről és vétségekről szóló 1878 évi V. tc. 282. §

szándékos emberölésnél, figyelembe véve, hogy ezen cselekmény elkövetési motívuma a könnyörület.

Az 1878. évi V. törvényhez írt kommentárjában Angyal Pál kifejti, hogy a büntetőjogban nem érvényesülhet általánosan az Ulpianus-i *volenti non fit iniuria*-elv (aki valamibe beleegyezik, arra jogtalanságként nem hivatkozhat), hiszen ez az emberi élethez és méltósághoz való alapjog, mint abszolút és elidegeníthetetlen jog sérelmét jelentené az eutanázia esetén, így az erről való lemondás semmis. Ez röviden azt jelenti, hogy az emberölés jogtalanságát a megölt beleegyezése, illetve kívánsága nem szünteti meg, annak büntetőjogi értékelése azonban legtöbbször privilegizált esetben és elvétve figyelhető meg, főként a bizonyítási nehézségek miatt. Véghezvitele esetén a joggyakorlat számos enyhítésére és súlyosításra okot adó körülményt is értékel. Fontos kiemelni, hogy a hatályos büntetőjogunk rendszerében a 1878-as Btk. 282. §-ához hasonló tényállás nem található, és ez a továbbiakban is elképzelhetetlennek bizonyul.²⁵

A Csemegi-kódex fentebb idézett tényállása 1961-ig volt hatályos, azonban megfigyelhető, hogy ez idő alatt ilyen jellegű bűncselekmények nagyon kis számban kerültek a bíróságok elé. Az 1961. évi V. törvény a kívánatra ölés tényállását beolvasztotta az emberölés büntetétébe, azonban az eutanázia megítélése semmit sem változott - továbbra is elutasították annak bármilyen megnyilvánulási formáját. A törvény hatályba lépése óta hazánkban az eutanázia elbírálására a szándékos emberölés szabályai irányadók.²⁶

A betegek jogvédelmét egészen 1998-ig nem biztosította átfogó törvény, következésképpen hiányosak voltak a gyógyíthatatlan, halálos betegségben szenvedő betegekre vonatkozó rendelkezések is. Valamennyi orvosnak és egészségügyi dolgozónak meg kellett tagadnia minden tevékenységet, amit jogszabály tilalmaz, így az eutanáziát is. Az ekkor hatályos büntető törvények alapján, az orvos magatartásától függően emberölésnek, öngyilkosságban való közreműködésnek, foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetésnek, esetleg segítségnyújtás elmulasztásának minősült az eutanázia, mert minden esetben a gyógyítási kötelezettség volt az elsődleges.²⁷

Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény jelentette az igazi áttörést a magyar jogi szabályozásban. Megalkotását sürgette, hogy ekkoriban az orvos döntésétől függött a végső stádiumba jutott betegek kezelésének lehetősége, a beteg akaratától függetlenül, azaz kizárólag az orvos határozhatott valamennyi halálos beteg kezelésével kapcsolatos kérdésben. Emellett az egészségügyi szektorban jellemző pénzhiány és bizonytalan jogi szabályozás miatt számos visszaélés figyelhető meg a század vége felé.²⁸

²⁵ Filó: Az eutanázia jogi szabályozásának problémái. Kharón, Budapest 1999. 17-18. o.
http://epa.oszk.hu/02000/02002/00006/pdf/1999-tavasz-nyar_filo-eutanazia.pdf (2020.05.28.)

²⁶ 1961. évi V. törvény 253. § és 255. §

²⁷ Halmi Gábor – Tóth Gábor Attila: Emberi jogok. Osiris Kiadó, Budapest 2008. 357. o.

²⁸ TASZ: Uo.

A törvény kimondja, hogy minden beteget megillet az önrendelkezéshez való jog, aminek korlátozása csak a törvényben megengedett módon és formában lehetséges. Az önrendelkezési jog számos jogosultságot foglal magában, nevezetesen:

„(1) A beteget megilleti az önrendelkezéshez való jog, amely kizárólag törvényben meghatározott esetekben és módon korlátozható.

(2) Az önrendelkezési jog gyakorlása keretében a beteg szabadon döntheti el, hogy kíván-e egészségügyi ellátást igénybe venni, illetve annak során mely beavatkozások elvégzésébe egyezik bele, illetve melyeket utasít vissza, figyelembe véve a 20. §-ban előírt korlátozásokat.

(3) A betegnek joga van arra, hogy a kivizsgálását és kezelését érintő döntésekben részt vegyen. Az e törvényben foglalt kivételektől eltekintve bármely egészségügyi beavatkozás elvégzésének feltétele, hogy ahhoz a beteg megtevesztéstől, fenyegetéstől és kényszerből mentes, megfelelő tájékoztatáson alapuló beleegyezését (a továbbiakban: beleegyezését) adja.”²⁹

IV. Az eutanázia alkotmányjogi és büntetőjogi megítélése

Az emberi élethez és méltósághoz való jog, mint abszolút jellegű, korlátozhatatlan, minden más alapjogot megelőző jog, az Alaptörvény általi kiemelkedő védelemben részesül. A jelenleg hatályos Alaptörvény Szabadság és felelősség c. fejezetének II. cikke szerint tehát: „Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.”³⁰ Az életről való lemondást, illetve az ahhoz való jogot azonban semmilyen formában nem szabályozza. A következőkben az egyes alkotmánybírói határozatokat szeretném ismertetni, amely az életről való lemondás és az eutanázia alkalmazhatóságának körében ad iránymutatást.

A 22/ 2003 (IV. 28.) alkotmánybírói határozat szerint a saját halálról való döntési jog mindenkit megillet.³¹ A határozat elutasította az alapul fekvő indítványt, amelyben azt vetették fel, hogy alkotmányellenes helyzet állt elő azáltal, hogy a törvényhozó a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 166.-168. §-ait (emberölés, erősfelindulásban elkövetett emberölés és öngyilkosságban közreműködés) nem hozta összhangba az 1949. évi Alkotmány 54. § (1) bekezdésével³².

Egy 2012-ben befogadott alkotmányjogi panasz szintén a régi Btk.-ról szóló törvényre hivatkozva érvel az ellentmondások feloldása végett. Megállapítja, hogy az életfenntartó beavatkozás visszautasítása egyúttal az életmentő beavatkozás megtagadását is jelenti. Ezen

²⁹ Eütv. 15. § (1)-(3)

³⁰ Magyarország Alaptörvénye

³¹ 22/2003. (IV. 28.) AB határozat

³² 1949. évi XX. törvény 54. § (1): A Magyar Köztársaságban minden embernek veleszületett joga van az élethez és az emberi méltósághoz, amelyektől senkit nem lehet önkényesen megfosztani.

visszaautasított ellátást meg kell szüntetni, vagy a még folyamatban nem levő ellátás esetén, azt megkezdeni sem lehet, ha a Bizottság döntését követő harmadik napon a beteg ismételtén kijelenti az életfenntartó beavatkozás megtagadására irányuló szándékát. A nyilatkozat szükségszerű érvényességi kelléke, hogy az két tanú jelenlétében történjen. Az indítványozó véleménye szerint valamennyi ilyen beavatkozás megszüntetésének elháríthatatlan következménye, hogy halált eredményez, ami bűncselekménynek minősül. Mindazonáltal a jogszabály nem határozza meg, hogy kinek kell ezt végrehajtani, illetve rá nézve milyen következményei lesznek, ha a beavatkozást megszünteti. Arról sem rendelkezik, miképp viszonyul a rendelkezés a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvényhez, azaz a régi Btk.-hoz, különösen annak 168. §-ához (öngyilkosságban közreműködés). Összegezve az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a rendelkezés sérti a jogállamiság elvét, ezen keresztül a normavilágosság követelményét, illetve ellentétes a 22/2003. (IV. 28.) AB határozattal, és az élet védelmére vonatkozó kötelezettséggel is.³³

Az előbb bemutatott 24/2014. (VII. 22.) AB határozat értelmében az Alkotmánybíróság egyúttal minimális enyhítés mellett döntött az eutanáziával kapcsolatos szabályozás tekintetében. Az AB megállapította az Eütv. 22. § (3) bekezdésének alaptörvény-ellenességét, ezért azt megsemmisítette. Az Eütv. imént említett bekezdése szerint a beteg nyilatkozata csak abban az esetben érvényes, ha a pszichiáter szakorvos szakvéleményben igazolja, hogy a személy a döntését annak lehetséges következményei tudatában hozta meg. További újítás, hogy egyszerűsödtek az úgynevezett élő végrendelet szabályai is. Eszerint nem szükséges két évente megújítani a nyilatkozatot, de az továbbra is bármikor alaki kötöttség nélkül visszavonható.³⁴

A büntetőjog szintén kiemelt védelemben részesíti az emberi életet, testi épséget és egészséget, így a következőkben a tanulmány témája szerint releváns ismeretek kerülnek bemutatásra.³⁵

Büntetőjogi szempontból az eutanáziával kapcsolatban a legszorosabb összefüggés az öngyilkosságban közreműködés tényállásával figyelhető meg. Az öngyilkosságban közreműködés megvalósítására tipikus példaként említhető, amikor az orvos mérget juttat a betegnek, s azt a beteg saját cselekedetével veszi be. Az orvost ilyen esetekben fizikai bűnsegédként lehetne felelőségre vonni, hiszen a bűncselekmény egyetlen tényállási elemét sem valósítja meg, viszont közreműködése, segítsége nélkül a beteg nem tudta volna elkövetni az öngyilkosságot.³⁶ Problémaként merül fel az öngyilkosság értékelése és az a kérdés, hogy: mivel az öngyilkosság nem számít bűncselekménynek, sem társadalomra veszélyes cselekménynek, ebből vajon az következik,

³³ 24/2014. (VII. 22.) AB határozat

³⁴ *Juhász* Gergely: Az eutanázia orvosi jogi és alkotmányjogi vizsgálata. Arsboni 2015. <https://arsboni.hu/az-eutanazia-orvosi-jogi-es-alkotmanyjogi-vizsgalata/> (2020.06.27.) és 24/2014. (VII. 22.) AB határozat

³⁵ Btk. XV. fejezet

³⁶ Büntetőjog. Infó: Btk. 162. § Öngyilkosságban közreműködés. <https://buntetojog.info/kulonos-resz/btk-162-%C2%A7-ongyilkossagban-kozremukodes/> (2020.04.19.)

hogyan az ahhoz nyújtott segítségnyújtás sem minősülne bűncselekménynek? Büntetőjogi szempontból nem ilyen egyszerű a helyzet megítélése, ugyanis az öngyilkosságban közreműködés büntette Btk. 162.§- a szerint büntetendő:

„(1) Aki mást öngyilkosságra rábír, vagy ennek elkövetéséhez segítséget nyújt, ha az öngyilkosságot megkísérlik vagy elkövetik, büntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.
(2) Az a tizennyolcadik életévét betöltött személy, aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt bír rá öngyilkosságra, vagy ennek elkövetéséhez segítséget nyújt, ha az öngyilkosságot megkísérlik vagy elkövetik, két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”³⁷

Az alapcselekmény (öngyilkosság) ugyan nem büntetendő, de az ahhoz kapcsolódó, vagy azt kiegészítő, segítő magatartás bűncselekményként értékelendő. Hasonló logika figyelhető meg egyébként a prostitúció, kerítés, prostitúció elősegítése esetében is. Hiszen maga a prostitúció nem minősíthető bűncselekménynek, viszont az abból származó haszonszerzés és annak elősegítése egyértelműen igen.³⁸

Tehát jogvitákat eredményezhet az is, ha valaki más öngyilkosságában hathatósan közreműködik. Közreműködés alatt egyaránt érthető a fizikai és a lelki segítségnyújtás ahhoz, hogy más a saját életét kioltsa.³⁹ Így többek között például a szuicid hajlamú, halálos beteg részére történő lőfegyver beszerzése az öngyilkosság elkövetéséhez szintén bűncselekménynek minősül.

V. Az eutanázia szabályozása külföldön, különös tekintettel Hollandiára

Jelenleg három országban engedélyezik az aktív eutanáziát: Belgiumban, Hollandiában és Luxemburgban. Az első két ország a kiskorúaknál is elfogadja az eutanázia iránti kérelmet, ha azok megfelelnek a szigorú előírásoknak, Luxemburgban azonban kizárólag felnőtteken végzik el a beavatkozást. Svájc, Németország, Ausztria és Finnország területén megengedett az orvos által felügyelt eutanázia, azaz az asszisztált öngyilkosság, de csak bizonyos speciális körülmények között hajtható végre. Spanyolországban, Svédországban, Angliában Olaszországban, Magyarországon és Norvégiában a passzív eutanázia pontosan körülhatárolt formái és módjai megengedettek - természetesen csak a szigorú szabályok betartása mellett.⁴⁰

Az eutanáziáról szóló törvény 2004-ben lépett hatályba Hollandiában, mely szigorú feltételekhez köti a halálos injekció beadását. Minden esetben vizsgálni kell az eljárás indokoltságát. Az eutanázia végrehajtása abban az esetben lehet megalapozott például, ha a beteg javulásának esélyei kizártak,

³⁷ Btk. 162. §

³⁸ Büntetőjog. Infó: Btk. 201. § Prostitúció elősegítése. <https://buntetojog.info/kulonos-resz/201-%C2%A7-prostitutcio-elosegitese/> (2020.04.19.)

³⁹ Btk. 162. §

⁴⁰ Noemi *Mvár*: Hol legális Európában az eutanázia? Euronews. <https://hu.euronews.com/2018/02/15/hol-legalis-europaban-az-eutanazia-> (2020.04.28.)

a szenvedése elviselhetetlen és megkönnyíthetetlen, illetve, ha a beteg maga kéri a halált, azaz a kérelme tekintetében teljes önkéntesség állapítható meg. Ezek az elsődleges feltételei a végső beavatkozásnak, ezenfelül az orvosnak egy másodlagos, független véleményt is figyelembe kell vennie, konzultálnia kell egy másik orvossal a célból, hogy megállapítást nyerjen, hogy az eutanázia elvégezhető-e.⁴¹

2019. nyarán több ügyben is vizsgálatot kezdeményeztek, ugyanis felmerült a gyanú, hogy ezekben az esetekben törvénysértés történt. Ezek közül Noa Pothoven halála több európai országban is kérdéseket vetett fel és ébresztett gondolatokat az eutanázia megítélésével kapcsolatban.⁴²

A közismert holland lány 17 évesen, depresszióra, pszichés zavarokra, anorexiára és szexuális erőszakra hivatkozva kérte több holland kórház közreműködését és segítségét, ám mindegyik visszautasította az eutanáziára vonatkozó kérelmét, ami miatt éhségsztrájkba kezdett. Egészségügyi állapota folyamatosan romlott, és többször is kezeléseknak vetették alá, ami a család állítása szerint nem volt megfelelő, és nem a tényleges problémát orvosolta, csupán a lány önveszélyes állapotát igyekezett megszüntetni. Noa számos levélben és közösségi oldalán is elbúcsúzott, amiből a sajtó azt szűrte le, hogy aktív eutanáziát alkalmaznak majd a lány esetében, holott a kényszertáplálás visszautasításával, étel és ital hiány folytán vesztette életét, végeredményében az eutanáziával megegyezően.⁴³ Megállapítható, hogy a lány nem szenvedett ugyan halálos betegségben, de jogilag ugyanakkor sor kerülhetett volna az eutanáziára; amennyiben a szülők beleegyezésüket adják és az orvos szakértők is elfogadják a nyilatkozatokat és megállapítanak egyéb, súlyos, az eutanáziára okot adó körülményt.⁴⁴ Ferenc pápa is reagált az esetre, és nyilatkozata szerint az eutanázia valamint az asszisztált öngyilkosság mindannyiunk veresége és kiemelt feladatként tűzte ki, hogy soha ne engedjük el a szenvedők kezét.⁴⁵ Az egyház álláspontja ebben a témában lényegében a kezdetektől fogva változatlan, és elutasítja az eutanázia valamennyi formáját.⁴⁶

Az eutanáziát kérelmezők száma a statisztikák szerint, ha nem is drasztikusan, de csökkent Hollandiában. 2018-ban 6126 esetet regisztráltak, az azt megelőző évben pedig 6585 ilyen esetről

⁴¹ *Jobbágyi*: Az élet joga. Szent István Társulat, Budapest 2004. 289. o.

⁴² *Króó Zita*: Továbbra is napirenden az eutanáziavita Hollandiában. Origo. <https://www.origo.hu/nagyvilag/20190624-eutanazia-hollandia-torvenysertes.html> (2020.04.28.)

⁴³ *Eliza Mackintosh*: Misinformation swirling around Dutch teenager's death ignites debate over euthanasia. CNN. <https://edition.cnn.com/2019/06/08/europe/noa-pothoven-euthanasia-debate-intl/index.html> (2020.04.28.)

⁴⁴ *Dezső András*: Nem volt halálos beteg a lány, de jogában állt meghalni. Index. https://index.hu/kulfold/2019/06/05/noa_pothoven_eutanazia_hollandia_tinedzser/ (2020.04.28.)

⁴⁵ *Vaskor Máté*: Nem segítették halálba, de hagyták meghalni. 24.hu. <https://24.hu/kulfold/2019/06/07/noa-pothoven-17-eves-holland-lany-halala/> (2020.04.28.)

⁴⁶ *Hámori Antal*: Az eutanázia problémája a katolikus egyházjogban. *Iustum Aequum Salutare* VI. 2010/2. sz. 25-44. o.

számoltak be. A páciensek közül körülbelül 1 százalék szenvedett pszichiátriai betegségben, 2,4 százalék demenciában, és jelentősebb részük, azaz nagyjából 65%-uk végstádiumú rákban.⁴⁷

A holland szabályozás alapján egyébként nem feltétele az eutanázia alkalmazásának, hogy a betegség gyógyíthatatlan vagy a szenvedés fizikai legyen, ugyanis vannak olyan lelki és szellemi problémák is, melyek a beteg számára a halál utáni vágyat eredményezik és olyan fokú reménytelenség, kilátástalanság jellemzi az életük akár egy akár több területét, hogy egyes esetekben orvosi beleegyezést is nyerhet egy-egy ilyen kérelem. Ezt alátámasztja, hogy a 2004-ben elfogadott törvény óta olyan betegeknek is legális – természetesen egy orvos szakértői állásfoglalás következtében – az eutanázia valamint az öngyilkossághoz nyújtott orvosi segítség, akiknél „elviselhetetlen szenvedést okozó életuntságot” diagnosztizáltak.⁴⁸ 2006-ban az eutanázia lehetőségét már szélesebb körben engedélyezték, így annak gyakorlatát kiterjesztették a súlyos fejlődési rendellenességgel világra jött újszülöttekre, amely alkalmazásához a szülők hozzájárulása szükséges.⁴⁹

Belgiumban már 2002-ben elfogadtak egy törvényt, amely az önkéntes eutanázia lehetőségét biztosítja a 18. életévüket betöltött betegek számára, szintén szigorú feltételrendszer mentén. Ebben az országban további feltételként említhető, hogy a beteg egészségi állapotát tekintve reménytelen kell, hogy legyen a felépülés lehetősége, nem várható javulás a későbbiekben, a betegsége gyógyíthatatlan, és ez állandó, szinte mindennapos szenvedést jelent számára. Érdekességként megemlíteném, hogy az első beteg, aki ezzel a lehetőséggel élve az eutanáziát választotta, a 39 éves szklerózis multiplexben szenvedő Mario Verstraete volt, a méltóságteljes haldoklás és halál belgiumi aktivistája, akinek halálát élőben közvetítette a televízió, 2002-ben.⁵⁰ Egy másik eset kapcsán, amikor a 95 éves orvosi Nobel-díjas belga professzoron, Christian de Duve-ön hajtottak végre aktív eutanáziát, az indítékot emelném ki. Az orvos családtagjai és kutatótársai tudomására hozta döntése legfőbb okát: félt, hogy a rákos betegsége miatt elvesztené döntőképeségét. Az aktív eutanázia kérelmezésekor az önkontroll elvesztése miatti félelem gyakori indok, de ekkor is csak gyógyíthatatlan betegségben szenvedőnek szabad engedélyezni.⁵¹

A Belgiumban regisztrált eutanázia-esetek száma folyamatosan növekvő tendenciát mutat, 2018-ban 2357 emberen hajtották végre. Kor szerinti megosztásban pedig a 69-80 év közöttiek száma jelentős. Az eutanáziára a legtöbb esetben a beteg otthonában kerül sor.⁵²

⁴⁷ *Króó*: Uo.

⁴⁸ Az életuntság is ok lehet az eutanáziára Hollandiában? Index. <https://index.hu/kulfold/hirek/205377/> (2020.06.24.)

⁴⁹ TASZ: Az eutanázia külföldi szabályozása. <https://tasz.hu/az-eutanazia-kulfoldi-szabalyozasa> (2020.06.24.)

⁵⁰ Uo.

⁵¹ *Julesz*: Aktív eutanázia... 1597. o.

⁵² Number of registered euthanasia instances in Belgium from 2002 to 2018. Statista. <https://www.statista.com/statistics/1098051/number-of-euthanasia-instances-registered-in-belgium/> (2020.04.28.)

Az előző két országnál valamivel később, 2008 nyarán Luxemburgban is hatályba lépett az a törvény, ami legalizálta az eutanáziát és az öngyilkosságban való orvosi közreműködést. A feltételrendszer valamivel eltér, hiszen az igénylőknek többször kell kérelmezniük saját halálukat, és két orvos és egy szakértőből álló bizottság hozzájárulását kell megszerezniük a beavatkozáshoz.⁵³

Mindhárom ország lehetőséget biztosít előzetes nyilatkozattételre, amelynek írásban, ismételt és teljesen tiszta tudatállapotban kell megtörténnie a kérelem érvényességéhez. Büntetőjogi szempontból itt is, mint minden azonnali, tehát nem valamilyen feltétel bekövetkezéséhez kötött, hanem a jelenlegi állapot alapján kérelmezett eutanázia esetében is aggályos lehet, a nyilatkozat önkéntessége. Törekedni kell annak a lehetőségnek a kizárására, hogy valaki kényszer vagy fenyegetés hatása alatt állva tesz az életét megrövidítő nyilatkozatot. Ezért is szükséges az alapos, akár többszöri vizsgálat, hogy az ilyen elsőre nehezen megállapítható tényezők, 100%-os bizonyossággal elvethetők legyenek és a méltóságteljes halál a beteg elsődleges szándékát tükrözze, ne pedig valaki másnak a nyereségvágyból, aljas indokból vagy célból motivált akarata legyen. Utóbb említett esetekben ugyanis nem mehetünk el az elkövető büntetőjogi felelősségre vonása mellett. Ha nem viszik véghez az eutanáziát akár emberölés kísérlete vagy előkészülete miatt, ha véghez viszik és utóbb kiderül a befolyásoltság, emberölés befejezett alakzata miatt vonható felelősségre az elkövető.⁵⁴

VI. Példák a magyar joggyakorlatból

Az alábbiakban néhány nevezetes esetet ismertetek a témakör kapcsán a magyar joggyakorlatból.

VI.1. Binder Györgyi-ügy

„Ölbe vettem, úgy fogtam, amikor sikítózott a fájdalomtól. Az utolsó időszakban már nem akart beszélni senkivel. Próbáltam neki mesét olvasni, de nem volt hozzá türelme. (...) Sokszor kérdezgette, hogy ugye rossz kislány volt, ezért lett beteg. Mondtam neki, hogy Andika, mindenkinek ilyen gyereket kívánok, amilyen te voltál.”⁵⁵

Ezt a nyilatkozatot tette Binder Györgyi, aki 1993 szeptemberében végzett a csupán 11 éves gyógyíthatatlan betegségben szenvedő kislányával. Az anyuka és a gyermek is tudta, hogy élete már nem tarthat sokáig. A lány fájdalmai és kilátástalan helyzete miatt többször könyörgött édesanyjának, hogy ölje meg, vessen véget életének és ezzel együtt gyötrelmeinek. Az asszony a lehető legnehezebb és legfájdalmasabb döntést hozta meg, ami egy anya számára felmerülhet ilyen

⁵³ TASZ: Az eutanázia külföldi...

⁵⁴ Uo.

⁵⁵ Fedor Zsuzsanna: Az eutanázia, büntetőjogi és orvosi jogi szemszögből. Arsboni 2017. <https://arsboni.hu/az-eutanazia-buntetojogi-es-orvosi-jogi-szemszoglobol/> (2020.06.24.)

esetben, és végül eleget tett a kislánya kérésének. Első alkalommal egy hajszárítót dobott a kádba, ami azonban nem váltott ki áramütést. Ezután a kislány fejét addig tartotta a víz alatt, míg megfulladt. Miután végzett gyermekével, a rendőrségre ment és feljelentette saját magát.⁵⁶

Elsőfokon a Fővárosi Bíróság kétévi börtönbüntetésre ítélte Binder Györgyit, de annak végrehajtását háromévi próbaidőre felfüggesztette. Mivel az ügyész fellebbezett, megindult a másodfokú eljárás. Végül 1995-ben a Legfelsőbb Bíróság úgy határozott, hogy a vádlottnak le kell töltenie a börtönbüntetését és a következő megállapításokat tette az ügyben⁵⁷: „A cselekmény jogi értékelését illetően a kiindulópont a hatályos büntető törvénykönyvnek az a rendelkezése, amely az emberölés privilegizált eseteként a kívánatra történt emberölést nem ismeri.”⁵⁸ Megjegyzi azonban a Legfelsőbb Bíróság, hogy a 11 éves gyermek ilyen irányú kérése vagy kívánsága komolynak és teljesíthetőnek akkor sem lenne értékelhető, ha a jogszabály ellenkező törvényi rendelkezést tartalmazna. Miután az elsőfokú bíróság aktív eutanáziának nevezi a vádlott cselekményét, a Legfelsőbb Bíróság szükségét látta annak, hogy ezzel a kérdéssel foglalkozzon, és az ügy kapcsán tisztázza az aktív eutanázia fogalmát: „Az eutanázia a gyógyíthatatlan beteg halálának meggyorsítása vagy előidézése, szenvedésének megrövidítése céljából. Büntető törvénykönyveink tiltják ezt még akkor is, amikor célja a fájdalomtól való megkímélés, vagy az ölés a beteg határozott kívánságára történik. Fontos utalni arra, hogy — konkrét törvényi tiltás nélkül, attól függetlenül is — e fogalmon mindenekelőtt és kifejezetten orvos- beteg kapcsolat értendő. Ilyen esetben a gyógyíthatatlan betegségben szenvedő, nagy fájdalmat átélő ember akár kérésére, akár orvosi döntés alapján kifejezetten az orvos a halálba segít, vagy ezt a folyamatot meggyorsítja. Más személy – kívülálló – ezt a feladatot nem láthatja el. Az adott büntetőügy kapcsán tehát eleve nem lehet szó eutanáziáról.”⁵⁹ Ezt követően a Legfelsőbb Bíróság elrendelte az ítélet végrehajtását.

A későbbi hónapokban Göncz Árpád, volt köztársasági elnök elé került az ügy, aki 1996 májusában kegyelmet adva Binder Györgyinek, négyévi próbaidőre felfüggesztette az ítélet végrehajtását. A tragédia nagy visszhangot keltett és története bejárta a világot. Ez az ügy azért is kiemelendő, mert az eutanázia jogi alapokra helyezése aktualitást kapott hazánkban ennek okán.⁶⁰

Sokan elítélték az édesanya tettét, de többen kiálltak mellette és igyekeztek oly módon segítséget nyújtani, hogy az Alkotmánybírósághoz fordultak, azon kérelmükkel, hogy iktassák be Magyarországon a gyógyíthatatlan betegek aktív eutanáziához való jogát a törvénybe. Így tett

⁵⁶ Az eutanázia büntetőjogi és orvosi jogi aspektusai. Jogászvilág.hu <https://jogaszvilag.hu/szakma/az-eutanazia-buntetojogi-es-orvosi-jogi-aspektusai/> (2020.05.27.)

⁵⁷ Somorjai László: Az aktív eutanázia gyilkosságnak számít. Hetek VII. 18. sz. <http://epa.oszk.hu/00800/00804/00265/38433.html> (2020.05.27.)

⁵⁸ BH 1996. 349.

⁵⁹ Uo.

⁶⁰ Fedor: Az eutanázia büntetőjogi és orvosi jogi aspektusai. Arsboni 3-4.sz. <https://jogaszvilag.hu/szakma/az-eutanazia-buntetojogi-es-orvosi-jogi-aspektusai/> (2020.06.20.)

például Takács Albert alkotmányjogász, helyettes ombudsman és Kmetty Ildikó ügyvéd is. Ezen kérésüket azonban az Alkotmánybíróság elutasította.⁶¹

A kislány akarata arra irányult, hogy szabaduljon a fájdalomtól, véget vessen a már amúgy sem sokáig tartó, de annál nagyobb szenvedésekkel teli életének, amihez édesanyja segítségét kérte, számos kérdést vet fel a társadalomra veszélyesség körében. Alanyi oldalon az anya szándéka a lány halálára irányult és arra, hogy ezzel megszüntesse a fájdalmát. Elgondolkodtató, hogy vajon felülírja-e a bűncselekmény szándékos voltát, hogy a célzat a könyörület, hiszen egyértelműen jót akarva, a lány érdekeit szem előtt tartva történt - nem az anya akaratának érvényesülésével - az amúgy jogellenes cselekmény.

Véleményem szerint Binder Györgyi pontosan tudta, hogy emberölést követ el, hogy tette miatt felelősségre vonják, ezért az ő érdeke az lett volna, hogy a lánya természetes halált halva, akár még hónapokig szenvedve haljon meg. Ellentmondásosnak tartom ezt a gondolatot, hiszen, hogy lehetne egy anya érdeke, szándéka arra irányuló, hogy a már 11 éve nevelt és szeretett lánya nap mint nap fájdalmakat éljen át. Az anya a kislány érdekét a sajátja elé helyezve döntött úgy, hogy véget vet az életének. Kiemelném, hogy nem az asszony tettét szeretném pozitívan értékelni, viszont erkölcsi és érzelmi szempontból is megmagyarázható a cselekmény elkövetése. Mi lett volna, ha jogilag szabályozottan működik ez az intézmény? Valószínűleg a lány élni szeretett volna a törvényes lehetőséggel, amire anyja beleegyezését adta volna, végeredményként pedig megnyugvást lelt volna a család valamennyi tagja, hiszen senki nem „kényszerül” emberölés elkövetésére, és a gyermek utolsó akarata is teljesül. Ez a beteg és környezete általam valószínűsített nézőpontjából megközelített érvelés. A másik oldal szempontjából, vagyis orvosként embereket megölni, még ha legálisan, ellenőrzött, steril és biztonságos keretek között történik is, roppant nehéz, hatalmas lélekjelenlétet és pontosságot igénylő feladat. Felvetődhet a kérdés, hogy tanácsos-e ekkora hatalmat adunk, lényegében élet- halál urává téve egyes embertársainkat?

Úgy gondolom, hogy a megfelelő ellenőrzés nélkülözhetetlen feltétel lenne egy ilyen beavatkozás esetén, ide értve különösképp több, független orvos szakértő véleményének szükségességét, egyrészt a beteg egészségügyi állapotára vonatkozó adatok tekintetében, jelenlegi állapot, várható élettartam és a valószínűsített fájdalmak fokának megállapításával, másrészt a többszöri, ismételt beleegyezés és kérelem is szükségszerűnek bizonyulhat, az esetleges külső befolyásoltság kizárása és a teljes bizonyosság megerősítése érdekében. Magyarországon nincs napirenden az aktív eutanázia bevezetése, és amíg nem működhetne megfelelő kórházi és egyéb körülmények között, nem is lesz.

⁶¹ Takács Albert - Kmetty Ildikó: Az eutanáziáról való jog - Indítvány az Alkotmánybírósághoz. Fundamentum, 2003./ 1.sz. 125-133. o.

Alkotmányjogi szempontból pedig az a kérdés merülhet fel, hogy az elviekben elválaszthatatlan és szükségképpen együtt járó jogok közül vajon felülírhatja, megelőzheti-e az emberi méltósághoz való jog az élethez való jogot, mint ahogy jelen esetben is történt?⁶²

VI.2. A „Fekete Angyal” ügy

A Nyíró Gyula Kórház ápolónőjének ügyeleti ideje alatt kiugróan megnövekedett a halálesetek száma, ami a kórház dolgozóinak is feltűnt, végül az intézmény főigazgatója tett feljelentést a halálesetekkel kapcsolatos idegenkezűség gyanúja miatt. Bizonyítottan 8 személy, akik, főként idős korúak és gyógyíthatatlan betegségben szenvedők voltak, – kapott morfium, kálium illetve Seduxen injekciót, amelyet a később „Fekete Angyal” gúnynevet kapott ápolónő önállóan, orvos beleegyezése nélkül, vénásan adott be. Szemtanúk és az elkövető állítása alapján is valószínűsíthető, hogy ez a szám eltölpül a ténylegesen halálba segített betegek számához képest, ami nagyjából eléri a 40 főt, azonban a korábbi hamvasztott vagy már eltemetett testek nem szolgáltak megfelelő bizonyítékul, azok esetében vizsgálatot nem folytattak le. Az ápolónő arra hivatkozott a bíróság előtt, hogy a betegek fájdalmát kívánta enyhíteni, és valamennyien súlyos betegek voltak, pár napon belül amúgy is véget ért volna életük, tehát nem feltétlenül az általa beadott injekciók okozták a halálukat, de tettét egyértelműen beismerte és bűnösségét több ember halála tekintetében is elfogadta. A „Fekete Angyalként” ismertté vált elkövető egyébként a szakvélemények szerint pszichopátiás személyiség zavarban szenvedett, ami azonban büntetőjogi beszámíthatóságát nem korlátozta.⁶³

VII. Összegzés

Az eutanázia ellen és mellett is számos érv sorakoztatható fel, és mivel a témában nem lehet végső „ítéletet” mondani arra vonatkozóan, hogy annak teljeskörű legalizálása, teljes tilalma, vagy a két véglet között fellelhető tartomány valamely álláspontja fogadható el helyesnek, így egyre több ezzel foglalkozó tanulmány jelent meg és jelenik meg napjainkban is. A tudomány és a törvényhozás is egyre nagyobb teret szentel egy olyan megoldás kialakításának, ami a súlyos, gyógyíthatatlan, az esetek többségében nagy fájdalommal küszködő betegek számára az élet méltó befejezéséhez nyújt megfelelő lehetőséget.

Tanulmányom zárásaként ismételten kiemelném a betegjogok kodifikációjának egyik legfontosabb eseményét, amely az önrendelkezési jog feltétlen elismeréséből fakadó „jó halál” lehetőségét már a jogrend által védelmezett lehetőségként ismeri el. A magyar demokrácia az 1997.

⁶² Fedor. i. m.

⁶³ Elkezdődött a Fekete Angyal pere. Ma.hu. <http://www.ma.hu/tart/rcikk/a/0/5711/1> (2020.05.02.)

évi CLIV. törvény elfogadásával különösen lényeges és elengedhetetlen lépést tett azon az úton, amely valamennyi polgár önálló, felnőtt és felelős döntéséhez, végül pedig az emberi szabadság kiteljesedéséhez vezet.⁶⁴

⁶⁴ *Filb*: i.m. 31-32. o.